דשמעה קליה בימא עבד רב מרי עובדא [א]עד שתין בתי ואי איכא נהרא לא עברא ואי איכא מברא עברא ואי איכא מיצרא לא עברא הוה עובדא ועברא אמיצרא במאי אוקימתא בדספנא מארעא מאי איריא בדק כי לא בדק נמי כי [ב]לא בדק אימא מאתמול הואי אי הכי כי בדק נמי אימא יצתה רובה וחזרה היא וכדר' יוחנן דרבי יוחנן לא שכיח ואמר רבי יוסי בן שאול אמר רב [ג]האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא: בית שמאי אומרים שאור בכזית: [ד]מאי טעמייהו דב"ש א"כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן שאור דכתב רחמנא למה לי לומר לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה ובית הלל צריכי דאי כתב רחמנא שאור הוה אמינא משום דחמוצו קשה אבל חמץ דאין חמוצו קשה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור שאין ראוי לאכילה אימא לא צריכא ובית שמאי לית להו דרבי זירא דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי כי פליגי לענין ביעור בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאכילה ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה אתמר נמי א"ר יוסי בר חנינא מחלוקת לענין ביעור אבל לענין אכילה דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי [ה]ולא יראה לך [ו](שאור) ולא יראה לך [ז](חמץ) זהו מחלוקת שבין בית שמאי וב"ה שב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בכותבת וב"ה אומרים זה וזה בכזית: השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו': השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא וב"ה אומרים לא ישחוט מכלל דת"ק סבר ישחוט הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה קאמר אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט שבא לימלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף אמר ה"ק השוחט שבא להמלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום א"ל אביי לרב יוסף לימא מר ורבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דא"ר זירא אמר רב [ח]השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר [2]ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא ורבה לית ליה דרבי זירא א"ל בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא והכא בהא קא מפלגינן רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ולדידי [ט](ארדבה) הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמנועי משמחת יום טוב: ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה: אמר רבי זריקא אמר רב יהודה [י]והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא בר אשי אמר רב

בעפר

דשמעה קליה בימאמא. שהקול אינו נשמע ביום כבלילה: **עובדא.** לבדק מעי"ט ולא מצא והשכים ומצא ולא היה תרנגול זכר עד ששים בתים וסמך רב מרי על התרנגול והתיר את הביצה: **מברא.** גשר: **מילרא.** חבל קשור בראשי שתי יתדות אחת תקועה בשפת הנהר מזה ואחת תקועה בשפת הנהר מזה ועץ קצר מוטל לרוחב הנהר ועוברין בו בדוחק על ידי שאוחזין בחבל ועוברין: **במאי אוקימתא.** לדרבי יוסי ב"ר שאול: **אימא מאתמול הואי.** דכיון דרובא בימאמא ילדן אי לא בדק תלינן בימאמא: **דרבי יוחנן לא שכיחא.** הלכך בדאיכא זכר כיון דקים לן דאינה יולדת בלילה תלינן כרבי יוחנן אבל בדספנא מארעא נילד בלילה שכיח טפי מילתא רובה: **תומא שחיקא.** שומין שחוקין: **לגלויא.** הנחש שותה ממנו אם מונחו מגולה ומטיל בו ארס: **אם כן.** דחד שיעורא לתרוייהו: **שיעורו של זה כו'.** להכי לא יליף שאור מחמץ משום דחמץ בכותבת * דלא תימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ושאור נמי בכותבת להכי כתביה בהדיא לשעורי בשיעורא זוטא ושיעורא רבא. ולהכי נקט כותבת דבהכי הוי יתובי דעתא כדמפרש טעמא ביומא (דף עט.) אי נמי שיעורין הלכה למשה מסיני(ו): **לית להו דרבי זירא.** בתמיה והא קרא בהדיא כתיב: **פתח הכתוב בשאור.** שאור לא ימצא בבתיכם (שמות יב): **וסיים בחמץ.** כי כל אוכל [מחמצת] והוה ליה למכתב כי כל אוכל שאור כו' דהא אתיא עונשו עם אזהרתו: **זהו שאור וכו'.** כזה כן זה: **לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי.** דאפילו ב"ש מודו דחמץ חייב בכזית כשאור באכילתו וכדר' זירא אבל לביעור לב"ש לא השוו מדאיצטריך קרא למכתבינהו לתרוייהו לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור לא ילפינן למימר כי היכי דבאכילה השוה הכתוב אכילת חמץ לביעור שאור אף לביעורו השוה לו דמדאיצטריך למכתבינהו יש חלוק בשיעורן: **תניא נמי הכי.** דבביעור הוא דפליגי ולא באכילה: **השוחט דיעבד.** דאי שחט משמע אבל לכתחילה לא שרו ליה בית שמאי לשחוט אא"כ יש לו עפר מוכן תיחוח: **מכלל דת"ק סבר ישחוט.** בתמיה והא השוחט קאמר: **הא לא קשיא.** לא ישחוט דב"ה אכסוי למודיה קא מהדרי והכי קאמר לא יגמור מעשה השחיטה דהיינו הכסוי: **לא ישחוט ויכסה.** אע"פ ששחט לא יגמור: **השוחט שבא לימלך.** אע"ג דהשוחט דעלמא דיעבד על כרחך הכא לכתחלה השוחט שבא לשחוט (בהמה) ובא לימלך לנו מה יעשה אם ישחוט אם לאו הואיל ואין לו עפר תיחוח ב"ש אומרים כו': **רב יוסף אמר כו'.** ולקמיה מפרש במאי קמפלגי רבה ורב יוסף אליבא דב"ש: **בעפר.** משמע שהוא נבלל וטמון בעפר קודם הכסוי: **וכסהו עפר.** הוי משמע דלא קפיד אלא אכסוי: **אית לן דר' זירא.** ובעינן עפר למטה והכי קאמר רבה אם יכולין לומר לו שחוט מיד שיש לו כבר עפר למטה שרינן ליה אבל אם אנו צריכין לומר לו חפור תחלה לא נתיר לו: **דלמא.** לאחר חפירה ממליך ולא שחיט נמצא שחופר בחנם: **הא עדיפא.** דלא תגזור הכי: **והא קא עביד כתישה.** לרב יהודה פריך דאמר והוא שיש לו דקר נעוץ אלמא לטעמא דמתניתין לאו משום דאתי עשה דוכסהו בעפר ודחי את לא תעשה כל מלאכה אלא משום דככר חפור ועומד הוא והא קא עביד כתישה שעדיין רגבים מדובקים הם ואינן ראוין לכסוי אלא אם כן כותשן וכותש תולדה דטוחן הוא(י) ומלאכה היא:

והא

דשמעה קליה בימא. ובלילה משמיעין קולם למרחוק יותר מביום ולא נקט בלילה משום דמשמישו ביום: **כי לא בדק אימר מאתמול הואי.** וא"ת והא ביצה דבר שיש לו מתירין (א) א"כ ספקא לחומרא וי"ל דשאני הכא משום דגם כי ספנא מארעא שכיח דיולדת ביום יותר מבלילה: **לומר** לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. פירש רש"י דאי לא כתב שאור הייתי אומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון ודוקא בכותבת וא"ת מנלן דשיעור חמץ בכותבת אימא כזית או כשיעור אחר ופ"ה דהלכתא גמירי לה דהוי כותבת ולא נהירא דא"כ קרא למה לי ע"כ נראה פירוש [ח](אחר) הואיל וידענא דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה נוקים ליה שיעורו כדאשכחנא בעלמא גבי יום כפור (יומא דף עט. ושם) דהוי בכותבת[ט]:

דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ וכו' ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאבילה. ואם תאמר למה ליה לריכותא דלעיל הא ידענא שפיר [דחמץ] בכזית מהכא וי"ל שלא תטעה לומר הואיל וחלקן הכתוב בשני לאוין ולא יראה לך [י](שאור) ולא יראה לך [כ](חמץ) ודאי אין שיעורן שוה דזה בכותבת וזה בכזית קמ"ל הצריכותא וא"ת הואיל ואית להו הצריכותא למה להו דר' זירא וי"ל לא הייתי מחייב כרת אלא בחמץ דכתיב ביה כרת:

בעפר

עין משפט נר מצוה

נ א ב טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ו:

נא ג מיי' פי"א מהל' רוצח הלכה ה טור י"ד סי' קיו [רב אלפס ע"ז פ"ב דף שמ. וברא"ש שם סי' יג]:

נב ד מיי' פי"ד מהל' שחיטה הלכה יד סמג עשין סד טור ש"ע י"ד סי' כח סעיף ה:

נג ה מיי' פ"ב מהלכות י"ט הלכה יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצח סעיף יד:

◆

רבינו חננאל

עבד רב מרי עובדא עד שיתין בתי, ואי איכא נהרא לא עברא כו'. א"ר יוסי בן שאול אמר רב האי תומא שחיקא סכנתא לגילויא. בית שמאי אומרים שאור בכזית וחמץ בכותבת ובית הילל אומרים זה וזה בכזית. תוספתא איזהו שאור המחמיץ אחרים, ואיזה חמץ שנתחמץ מאחרים. מאימתי קרוי שאור משיפסל מלאכול הכלב. מתני' השוחט חיה או עוף ביו"ט כו'. ואקשינן וכי בית שמאי ישחוט לכתחילה קאמרי, דקתני בית הילל אומרים לא ישחוט. ופרקינן הא דקתני לא ישחוט לא יכסה הוא. וכך היא הצעה של משנה, אמרו בית שמאי אם שחט דאיעבד, יכסה לכתחילה. ואמרי בית הילל לא יכסה. ודחינן להאי פירוקא, מדקתני סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה, מכלל דרישא לכתחילה הוא. ופריק רבה פירוק אחר, דהאי דקאמר השוחט, כלומר הרוצה לשחוט שבא לימלך כיצד אומרים לו, בית שמאי אומרים, אומרים לו שחוט מקודם ואח"כ חפור וכסה. ובית הילל אומרים לא ישחוט כו'. ואסיקנא דכ"ע אית להו דר' זירא דאמר בשחיטת חולין, השוחט צריך שיתן עפר למטה וישחוט עליו ואח"כ יכסהו בעפר מלמעלה, ובהא פליגי, רבה סבר אי איכא עפר מוכן מאתמול למטה ישחוט, ואם לאו לא יחפור ויתן עפר למטה כדי שישחוט עליו, חיישינן דלמא ממליך ולא שחיט ואתי למיעבר. ורב וסף אמר הא עדיפא, דאי לא שרית ליה למיחפר, ומנין דלית ליה עפר מוכן אתי לאימנועי משמחת ו"ט. וקיימא לן כבית ילל דאמרי לא ישחוט אא"כ היה לו עפר וכן וכן דרבה. ומודים שאם שחט שיחפור בדקר יכסה. פירוש דקר כמין חד וכמין נגר. ואוקמה ב יהודה והוא שיש ו דקר נעוץ מאתמול. פירוש, הואיל ונעץ קר מבעוד יום, הוה יה מוכן, ואקשינן והא עביד כתישה, כלומר שסומך על הדקר מכתש ת העפר, כדכתיב ם תכתוש את האויל מכתש. ואמר רב בעפר תיחוח, כלומר עפר תח שאינו מכתש. והא עביד גומא, כלומר משיתלוש הדקר נעשית גומא. ופרקינן כתני' כר' אבא דאמר בחגיגה פרק ראשון החופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור עליה.

מסורת הש"ס

א) [יומא עט:], ב) [צ"ל חמץ], ג) [צ"ל שאור], ד) חולין [לא.] פג: ע"ש, ה) רש"ל מ"ז, ו) [סוכה ה:], ז) [שבת עד:], ח) [צ"ל לאשון], ט) [עי' תוס' יומא עט: ד"ה לומר], י) [צ"ל חמץ], כ) [צ"ל שאור],

◆

תורה אור השלם

1. מַצּוֹת יֵאָכֵל אֵת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ: שמות יג ז

2. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כי לא וכו' מתירין הוא אם כן:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שיעורו של זה כו' דלא תימא דיו. וכעין זה כ' רש"י בכ"מ דף לג ע"א ד"ה לומר לך:

◆

מוסף רש"י

שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. על כרחך דחמץ נפיש מכזית ולהכי כתב שאור, דאי לא כתביה וגמר מחמץ הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא מיחייב עליה אלא בשיעורא רבה, להכי כתביה רחמנא לאודועיה לכזית, דאלו בפחות מכזית ליכא למימר, דלא תהא ראיה חמורה מאכילה, דהשתא אכילה בכזית, על כרחך יחמור בכזית ויקל ביותר מכזית (יומא עט.). ובית הלל צריכי. דהא מהכא לא יליף (פסחים ה:). אבל שאור שאין ראוי לאכילה. דלא אתי למיכליה (שם ג.). צריך שיתן עפר למטה. עפר תיחוח ולא על קרקע קשה (חולין פג:) דאם הקרקע קשה לא מיקרי עפר (שם לא.). עפר לא נאמר אלא בעפר. עפר משמע דלא בעי עפר אלא בכיסוי, בעפר משמע כולו שקוע בעפר תיחוח (שם פג:) משמע כולו טמון בעפר (שם לא.).